

Forfatter: Knudsen, Jakob

Titel: Udrag fra Gjæring Afklaring

Citation: Knudsen, Jakob: "Gjæring Afklaring", i Knudsen, Jakob: *Gjæring Afklaring*, udg. af Poul Zerlang , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 399. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-knudsenj01val-shoot-idm140346603151728/facsimile.pdf> (tilgået 17. april 2024)

Anvendt udgave: Gjæring Afklaring

Efterskrift

Jakob Knudsen og nutiden

Povl Schmidt giver i sit forord til *Drømmens dø* 1984 en fremstilling af forfatterskabets skæbne siden slutningen af fyrterne. Fra denne tid og frem til midten af halvtredserne blev næsten alle Jakob Knudsens forfatterskab genudgivet, og det samlede oplag nåede op på o. 300.000 eksemplarer.

Hundredårsdagen for JKs fødsel, 14/9 1958, fejredes med en strøm af artikler og taler, der hyltede forfatterskabet som fortsat vedkommende.

Året efter offentliggjorde Villy Sørensen »i anledning af Jakob Knudsens 103 år« en artikel, som han kaldte »Det forgydede traume«. Artiklen fik »hyldestbruset til at perle væk. Hugget faldt så præcist, at det virkede jammende på øjensynlig både jubilarens eftersnakkere og købelysten, der dog ellers fik gode kår under velstandssamfundets etablering.

I løbet af halvfjerdserne og firserne hørte optrykkene helt op: man stejlede over »forfatterskabets reaktionære umulighed«.

Det fortælles i romanen, at Kari Wintrup læser *Adam Homo* og *Fjørtens Flugt* og oplever, at de var ham som »Verdner, der allerede var ældede, bortdøde, – han kom til at tænke paa de Kulturfolk i Mexico og Sydamerika, der saa sporløst var forsvundne« (G-A, 205). Lever JKs værker selv et sådant genferdsliv? Her kan man nævne, at Villy Sørensens angreb egentlig ikke var udtryk for, at JK var ligegyldig, men snarere betød, at han var et angreb værd. Hertil kan føjes, at en række væsentlige skribenter har skrevet om ham efter artentatet: Bjørn Poulsen, Ole Wivel, Povl Schmidt, Margrete Auken, Aage Henriksen, L.P. Rømhild, Sven Møller Kristensen og Jørgen Eibek.

Temaer

Vilh. Andersen talte i sin tid om tre billeder, som kunne udledes af f.eks. Fr. Paludan-Müllers *Adam Homo* og Henrik Pontoppidans *Det*

førfattede Land: Et livsbillede, et tidsbillede og et tankebillede. Det samme gælder for *G.A.*: Livsbilledet gives med skildringen af Karls udvikling, tidsbilledet med beretningen om den politiske kamp og kukurkampen i 70'erne og 80'erne, tankebilledet med fremstillingen af brydningen mellem naturalisme og kristendom, mystik og individualisme.

Centralt står kærlighedskonflikten mellem Karl Wintrup og Rebekka Woltersien. De er levende mennesker med fortrin og fejl, vidt forskellige i henseende til personlighed og principper. Der er ikke kun tale om blodløse idé-bærere. Vi skal følge deres forholds udvikling fra dets gæring til dets gravlæggelse og derpå i afsnit om naturalisme, højskole og politisk kamp undersøge tanke- og tidsbilledet.

Karl Wintrup - Rebekka Woltersien

Karl er søn af den velhavende proprietær C.M. Wintrup, der har en gård ved Holtung (Aggersborg). Sin moder har han mistet tidligt. Proprietæren har overladt opdragelsen og uddannelsen af sine børn, Karl og Anna, til sin svoger og nabo grundtvigianerpræsten Jørgen Nordbye, »Onkel Jørgen».

I romanens begyndelse har onkel Jørgen magt over børnene (også sine egne: Kathrine, Ellen, Kirstine og Morten samt plejedatteren Henriette Lind). De er præget af hans energiske forkyndelse og levende fortælling, der fører dem ind i et splittet univers. *Aserne* står for alt, hvad der risner mod ånd, modens *jætterne* står for det diametralt modsatte: materialisme, døvenskab, kedsomhed, kødelighed, endog sjuskeri med det daglige arbejde.

Den, der ender i jætternes verden, er ganske vist ikke fortabt, thi Guds nåde er bestandig, men åndeligt er han død. Det var ham bedre, om han aldrig var født. Børnene får stor færdighed i at bestemme, om et menneske er as eller jette.

Et tema, som ofte behandles i Jakob Knudsens forfatterskab, er forholdet mellem fædre og sønner. Han havde et særegent forhold til sin fader, præsten og højskolemanden Jens Lassen Knudsen: »Min Evne til at skelne mellem rimelig og urimelig Samvittighed, mellem egen Skyld og Skyldfrihed, har tidligt taget Skade paa Grund af min gode og kjærlige, men overdreven strenge Faders Maade at opdrage mig paa.» (af brev til Algot Ruhe 30/11 1899).